

מראי מקומות - קידושין מ"ד

לאקשוויי הכי, אבל לבתר דמסיק דר' יוחנן נמי כרבנן מוקי לה, דאין מאמר אלא מדעת, משום הכי קטנה לא, דומיא דקידושין, דאין קנין לקטנה, אלא דשאני מאמר שהיא זקוקה ועומדת. וע"ע בשלנל"מ דכ' דאין למדין מאמר מגט אלא לענין שנעשה בע"כ, אבל כיון דסכ"ס קנין הוא, לכן ודאי צריך שיהי' לה אב, רק לענין אופן עשייתו תקנו שיהי' דומה לגט, לענין שיהי' נעשה בע"כ [כ"ג בכונתו, ע"ש].

(ג) **בו ובשלוחו אין, בה ובשלוחה לא - הק' הריטב"א**, אימא בשלוחו אין בשלוחה לא, אבל בה מגרשה. ותי' דא"כ הול"ל בשלוחו סתם, ודייקינן בשלוחה לא, וכדאי' בעמוד ב' דאין הנערה עושה שליח, וכין דקתני בו ובשלוחו, שפיר יש לדייק דגם בה לא. עוד תי' הרשב"א, דהי' יכול לומר בהדיא בה ובלא שלוחה. וע"ע בפני יהושע, שכ' לבאר ע"פ מה שביאר המח' ר' יוחנן ור"ל, דר' יוחנן ס"ל דיד אביה עיקר, משא"כ הרבנן לפי ר"ל דס"ל דיד דידה עיקר, ומש"ה הי' פשוט לר"ל דנח' הרבנן גם לענין קידושין, דמ"ש. וא"כ, רק לפי ר' יוחנן נקט הגמ' בפשיטות דלא מהני שליחות, כיון שהיא או יד או חצר של אביה היא. אבל לפי ר"ל, דלפי הרבנן יד דידה עיקר, א"כ שפיר י"ל מסברא דיכולה לעשות שליח. וא"כ, כיון דהגמ' אזיל עכשיו בשי' ר"ל, שפיר י"ל דאין שייך למעט ובשלוחה לא, דודאי אם היא יכולה לקבל הקידושין, ודאי גם שלוחה יכול לקבל קידושין, וא"כ שפיר דייק הגמ' דע"כ הדיוק הוא דבה לא. וע"ע בחזון איש (אה"ע קמ"ח לסוגיין), שג"כ פי' על דרך הפנ"י, אבל הביא דמדברי הריטב"א מבואר דלא ס"ל כן, וע"ש שנתקשה בדבריו.

(ד) **כולה ר' שמעון היא, ובשליחות ס"ל כר' יהודה - הק' המהרש"א**, מהו שליחות דנקט, הרי אי"ז מח' לענין שליחות, שהרי לענין שליחות י"ל דלכ"ע אין הנערה יכולה לעשות שליח, וכדלקמן, והנודן הוא אם היא עצמה יכולה לקבל גיטה או לא. וכ' דאה"נ,

(א) **קידושין דמדעתה - פרש"י**, דבעינן דעת המקנה. וציינן המסורת הש"ס לעי' ברש"י ביבמות (יט:), דשם כ' רש"י דצריך דעת קידושין משום דכתיב והלכה והיתה לאיש אחר, ומשמע דצריך דעתה, וכפשוטו דבריו סותרות זא"ז. ודברי רש"י שם צ"ע בכלל, למה צריך קרא, הרי לכאור' פשוט כדבריו כאן, דבעינן דעת מקנה. וכבר הבאנו לעיל (דף ב') מהרה"ג ר' רפאל שמואלביץ זצ"ל ליישב דברי הגמ' שם, דאי' שם דמה דתנן האשה נקנית ולא האיש קונה, כדי לחדש דבעינן דעתה, דה"א דמהני בע"כ, וכבר הק' הרשב"א שם מהו הה"א לומר דמהני קידושין בע"כ. ושם תי' ר' רפאל ע"פ דברי הר"ן בנדריים (ל). דבקידושין האשה מפקרת עצמה והאיש לוקחה, וא"כ, כיון שהיא אינה עושה כלום בעצם החלות, א"כ ה"א גם דמהני בע"כ. וא"כ, י"ל דלהכי צריך קרא דוהיתה והלכה וכו', לאפוקי ה"א זה. וא"כ, י"ל דלמעשה חידש התורה דגם בכה"ג בעינן דעת מקנה, ולכן יצא גם דאין סתירה בדברי רש"י, דשניהם אמת [אולם עדיין צע"ק, למה כאן פרש"י משום דעת מקנה ושם ע"פ הפסוק]. **וע"ע בחתם סופר** (הובא כאן בחי' הנדפס מחדש) שכ' דביבמות מייירי במאמר, דשם אינה מקנה עצמו לגמרי, שהרי אשה הקנו לו מן השמים, וא"כ יש מקום לומר דלא בעינן דעת מקנה בכלל, ולכן לא הי' סגי בזה לומר דבעינן דעת מקנה. ולכן פרש"י דלשון הפסוק הוא והלכה והיתה לאיש אחר, דהיינו דזהו לשון הפסוק לענין קידושין, ומסתמא תקנו מאמר כעין קידושין. אבל כאן, הרי היא באמת הלכה מעצמה להתקדש, ולכן הי' מקום לומר דבאמת הוי קיום הקרא, ולכן כ' רש"י דבעינן דעת מקנה, דהיינו אביה, שהוא המקנה.

(ב) **במאמר דבע"כ ורבי היא - ומבואר דבקטנה** צריכה שיהא נעשה המאמר דוקא על ידי אביה, ולא על ידי. ויש להק', לפי שי' הראשונים לעיל (מג:) דנערה וה"ה קטנה יכולה לקבל גיטה, א"כ לפי מה שנקט הגמ' דמאמר דומה לגט, ומהני בע"כ, א"כ מ"ש קטנה מנערה. ותי' התוס' רי"ד דהוה מצי

הב' דברים, להקנותה לעצמה, וגם להתירה. ומסברא י"ל, דכיון דלאביה יש זכותים בה, ממילא מסתבר שיתן הגט לאביה לענין דין הקנין, כיון שעכשיו חזרה הקנין לאביה, אבל כלפי הדין איסור, מסתבר ליתן לה הגט, כיון דההיתר הוא שלה. וא"כ, י"ל דשניהם אמת, היכא שהאב מקבל הגט, עושה כן בתורת שליחות של הבת על ההיתר. והיכא דאנו דנים שהבת תקבל הגט, צריכין לדון איך יכולה לעשות כן בשביל האב על החלק של הקנין.

ז) כתב גט ונתנו ביד עבדה ישן וכו' - ע' בריטב"א שכ' דמבואר בסוגיא דגיטין (ע.ת.) דבעינן כפות, וא"כ לכאו' מבואר דלמעשה בעינן בין ישן ובין כפות. אבל זהו דלא כשי' הרמב"ם (גירושין ה', י"ז), שכ' דבין ישן ובין ער צריך להיות כפות, ולדבריו צ"ע קו' הריטב"א, דא"כ ישן ל"ל בסוגיין, כיון דבין כך ובין בעינן כפות, וצ"ע.

ח) איתיבי, קטנה שאמרה התקבל לי גיטי וכו', הא נערה ה"ז גט וכו' - כ' הפני יהושע, דלכאו' יש להוכיח מסוגיין דאין האב יכול לקבל גט של בתו נשואה, אפי' אם היא קטנה, וכבר נסתפק בזה תוס' לעיל (י. ד"ה ומקבל). דאם הי' יכול לקבל גיטה, הי' יכול הגמ' ליישב דמיירי בנשואה, ומש"ה הנערה יכולה למשוי שליח, דהא אינה עוד ברשות אביה, ולא הי' שייך להק' מהסיפא דאם אמר לה אביה מכלל דיש לה אב, דלפי אוקימתא זו שפיר יש לה אב, ואב זה יכול לקבל גיטה. אולם כ' רעק"א דעדיין ק' לרש"י (יבמות קי"ט) דקטנה נשואה האב יכול לקבל גיטה, וע"ש מש"כ ליישב באריכות.

ט) קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה וכו'... צריכה גט וצריכה מיאון... צריכה גט שמא נתרצה האב - צ"ב, איך מהני הקידושין, הא בשעת מעשה לא הי' דעת האב שתהי' מקודשת, ומה מהני דעתו אח"כ שיהי' קידושין. וכ' הרשב"א בשם הראב"ד דקידשה במעמד האב, וכיון דשמע ולא מיחה חיישינן שמא יתרצה והו"ל כמי שאמר צאי וקבלי קידושין, דאי' לעיל (יט.) דמהני, וע' ברשב"א מש"כ להק' עליו. וע"ע שם

"שליחות" דגמ' לאו דוקא, והכוונה הוא לקבלת גט דידה, דמקרי שליחות ויד דאביה.

ה) וצווח ר"ל ככרוכי' ויצאה והיתה, וליכא דאשגח ב"י - ומה דלא אשגחו ב"י, אף דכ"ע מודו דמקשינן הוי' ליציאה, כ' בתוס' ר"י הזקן שהוא משום דכיון דע"כ לא איתקש לדבר זה, שהרי רק גירושין מהני בע"כ ולא קידושין, א"כ גם לגבי הדין דנובע מזה, דהיינו שיהא הנערה יכולה לעשות החלות ע"פ עצמה, לא איתקש. עוד ביאר דאין זה כלל בכל מקום דמקשי' הוי' ליציאה, אלא לגבי מאי דאתמר אתמר, ולגבי מה דלא אתמר לא אתמר. עוד כ' השלנל"מ דרק לגבי מה דכתיב בפרשה הוקשו, ודין זה דנערה בין היא בין אביה יכולים לקבל גיטה, סברא הוא, ולא כ' בפרשה.

ו) נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה - ומבואר מהגמ' כאן שעיקר קבלת הגט הוא ע"י האב, ומה שבתו מקבלת לפי הרבנן הוא רק בתורת טפילה ליד שלו. וכ"כ הר"ן (יח: בדפיו), ד"אין נערה במקום אב אלא כשליח שמינתה תורה, לפי שירדה לסוף דעתו של אב, שאין לו קפידא בגירושין שישנן בעל כרחה" (ול' תוס' הרא"ש הוא, "פשיטא לי' דאפי' לרבנן אין שתי ידים זוכות כא' לענין זה שתהא ידה זוכה לה מכח עצמה, אלא כיון דבת דעת היא, ידה זוכה לה מכח אביה". וע"ע בריטב"א, שכ' דמלשון הגמ' "מי אלימא ידה כיד אביה לשויי' שליח או לא", מבואר דמה דאמרי' בגיטין [סד:] דיד יתירא זכה לה רחמנא, היינו יד דידה שהוא היד יתירא). והעיר האור שמח (גירושין ג', י"ב) מהא דאי' בגיטין (כ"א) להיפוך, דאי' דאשכחן שליחות לקבלה בע"כ, דכן מצינו שהאב מקבל גט לבתו בע"כ, וא"כ לכאו' מבואר דעיקר הוא קבלת הבת, והאב הוי כמו השליח. וכ' דבאמת אין שום יכולת להבת כל זמן שאביה בחיים והיא ברשותו על עסקי קדושיה וגיטה, אבל מ"מ הוא נחשב כמו שליח שלה, כיון שהוא מקבל הגט בעבורה. וע' בקהלות יעקב (י"ג, ב', ד"ה ולפמשנ"ת) דכ' דבאמת יש ב' דברים בכל קידושין, מה שהבעל קונה האשה, וגם מה שאסרה להעולם. וא"כ, ה"ה בגירושין צריך לעשות

בשם אחרים פירשו דחוששין שמא נתרצה האב מקודם שתתקדש, וכבר צוה ואמר לה צאי וקבלי קידושין, וגם כ' הרשב"א לחלוק על זה. ולכן הוא פי' דהר"ז כאומר הר"א מקודשת ע"מ שירצה אבא, דאע"ג דאינו חל בשעת מעשה, אולם אח"כ כשנתרצה האב שפיר הוי מקודשת. **ותמה בחי' ר' שמעון** (י"ט, ד"ה אמנם צריך), איך מהני זה, הרי סכ"ס לא הי' שום התרצות בשעת הקידושין, ואיך שייך שיחול זה אף למפרע. וביאר דשאני קידושין משאר קנינים, דבשאר קנינים עיקר המעשה נחשב על המקנה. וא"כ, היכא דאין דעת המקנה בשעת מעשה, שפיר י"ל דלא שייך אף התחלת קנין. משא"כ בקידושין, דעיקר הקנין מצד הלוקח (וכמש"כ הר"ן בנדרים ל.), א"כ יכול לקדש גם בלא דעת האשה, וכשתרצה היא יגמרו הקידושין. וע"ע בר"ן (יח: בדפיו) שכ' בטעם דמהני הקידושין למפרע, "לפי שכל אדם רוצה להשיא את בתו, ומצוה דרמיא עליה נמי היא, וזכין לאדם שלא בפניו, ומיהו טעמא דנתרצה האב כששמע, הא לא נתרצה לא הוו קידושין, לפי שאינו זכות גמור" (ודייק האבני מלואים [ל"ד, י"ב] מלשונו דס"ל דבזכות גמור לא מהני אף אם מיחה, והק' דודאי אם מיחה לא מהני, אפי' בזכות גמור. וביאר דכוונת הר"ן לומר דכיון דאינו זכות גמור, אם לעולם לא שמע האב ממנו, לא מהני, משא"כ בזכות גמור, דמהני רק כל זמן שאינו מוחה. וע"ע שם באבנ"מ שהאריך בשי' הראשונים כאן). וע"ע בריטב"א שכ' דמהני מדין ערב, דהיינו דכשנתרצה האב, הו"ל כאילו אמר "הניח הכסף שנתת לבתי שיהא שלה, ולא תטלנו ממנה, ותתקדש לך". וכיון ששמע להאב, בההיא הנאה מקודשת לו (ופשוט דזה הוי רק מכאן ולהבא, ובזה הוי כשי' הרשב"א בשם הראב"ד). אבל כ' דזהו רק אם עדיין המעות בעין, אבל אם כבר נתאכלו המעות, לא מהני [וצ"ע בדיוק כוונתו בזה, דלכאור' הי' שייך לומר דאם כבר נתאכלו, אינו יכול לחבוע ממנו, ולכן אין שייך הדין ערב בכלל. אבל מלשונו משמע יותר דמקדשה בעצם המעות, דכ' דאם אינו בעין, "במאי מקדשה", וא"כ משמע דס"ל דגם קידושי ערב מהני ע"י הכסף עצמו, ואם אין המעות בעין אין שייך קידושין, וצ"ע בכל זה].

י) אפכוה שדרוה לקמי' דרב- פי' השלנל"מ
דכיון דמר עוקבא הי' תלמיד של שמואל,
לכך לא הי' ניח"ל בהכרעתו.